

Välkommen till vattnet, bästa läsare! Klart, rent, silverporlande! Bilden är från Föglö.

Tema: VATTEN

Fostervatten och farvatten

Leende på ön.
Alla vägar för mig.
Fram till havet.

”Vi lodar på djupet efter
tankar, text, tro...

Över oss. Under oss. Omkring oss. I oss. Vi har vatten på Åland. Från fostervatten till strödd aska. Vi är ett vattenfolk på en ö.

Vi ligger på stranden, vi dricker kolsyrat bubbelvatten, vi cyklar över broarna till Järsö, vi sänker oss i en isvak vid Lilla holmen.

Vi omfamnar våra sjöfarare. Vi leder våra gäster till Rita Jokirantas havsfilmer på kulturhistoriska. Vi drar av oss morgonrocken på Nabben och poserar nakna på Tiina Tavanainens bilder.

I eländiga tider. Då ondska härskar och blod rinner, nära oss, kan vi alla ändå vara tacksamma över det vi trots allt har. Vi har vatten. Rent vatten.

Så tänkte vi på redaktionen i februari 2023. Det var plötsligt självklart;

vatten blir temat i år. Och genast började det rinna till.

Ämnet är outtömligt.

Sanct Olof är den gemensamma nämnaren för kyrka och kultur på Åland. Vi lodar på djupet efter tankar, text, tro...

Skrivlusten brusar som en älv, formuleringsglädjen forsar, viljan att dela med sig av livet är både sympatiskt och hälsosam. Ur djupen hämtar vi vår näring. Det lyfter oss.

Låt Sanct Olof 2023, årgång 77, ligga på nattygsbordet fram till häftiga sommarregn i juli 2024! Hoppas Sanct Olof ger dig friska tankar och rena skönhetsupplevelser.

Och tusen tack alla medverkande för alla bidrag!

Kiki Alberius-Forsman
redaktör, Mariehamn

Det enkla blir det viktiga och vackra. Det lilla ljuset i dess enkelhet blir det stora vackra.

Det enkla blir det viktiga

Var och när går gränsen mellan då man skapar julminnen till att man reflekterar över julminnen. Julen är väldigt mycket minnenas högtid.

En högtid då vi äldre, ja jag får sälla mig till skaran "äldre", gottar ner sig i julminnen. Eller grottar ner sig i julminnen, helt beroende av hur dessa minnen ser ut.

När jag funderar på vad julen är för mig översköljs jag med julminnen och blir att fundera över var gränsen går från att skapa dessa minnen till att minnas dessa minnen.

Något i mig säger att det handlar om att vara barn, eller att ha barn. Julen är barnets högtid. Barndomens minnen från julen, då allt var magiskt och just så där glittrande som adventskalendern som hängde ovanför sängen. Liknande minnen som jag ville skapa till mina barn, den där sagojulen som jag ville att de skulle bära med sig i sitt minne av julen. Magisk. Glittrande. Våldoftande. Förväntansfull. Vacker.

Det är julen där barnet är i fokus som bygger minnen hos mig som hos många andra. Likväl är jag medveten om att det finns många barn som inte alls står i centrum vid julen, som inte alls får se det där magiska, och som minns just de jularna, som bygger den mindre vackra julminnesbanken. För dem gråter alla julens änglar. För de barn som inte får vara barn, ens på julen.

Oberoende vilken minnesbank man har tror jag ändå att det är just barnets

perspektiv som skapar gränsen mellan att bygga minnen och att minnas. Jag vill så gärna återskapa julmagin, som finns i mitt julminne, varje år. Men desto längre från barnens jul åren går desto svårare blir det. Minnesbanken bleknar och överflödet skalas av. Det enkla blir det viktiga och vackra. Det lilla ljuset i dess enkelhet blir det stora vackra.

Från barnfamiljens intensiva julfirande, där barnen livfullt står i centrum, flyttar jag fokus till det enkla ljuset och ett annat barn. Det lilla barnet som nästan försvann bland pepparkakor, julgran, paket och tomtar. Det lilla Jesusbarnet. Barnet som på riktigt är centrum för julen. Barnet som ÄR julen. Enkelheten. Stillheten. Friden. Hoppet. Förtröstan.

Det blir nya perspektiv på julen. Det kanske inte bygger speciellt stora nya minnesbanker. De gamla barndomsminnena, mina och mina barns jular får behålla sin plats i julens minnesbibliotek. Men en ny mera stillsam tid får ta sin plats. En plats där julen handlar om att tända det där enda ljuset, brygga en kopp gott kaffe, slå upp Lukasevangeliets andra kapitel och högt för mig själv läsa: *Vid den tiden utfärdade kejsar Augustus en förordning...*

Och jag inser att det finns en liten

” *En ny mera stillsam tid får ta sin plats.
En plats där julen handlar om att
tända det där enda ljuset...*

plats för nya minnen, för nya traditioner. Där juldagsmorgonens läsning blivit en tradition som har ett skimmer över sig. Som också är vackert. Enkelt, och fridfullt. Barnet kommer till oss även om vi inte är barn, eller omges av barn. Barnet kommer till oss i juletiden, i olika skepnader, i

olika tonlägen, i olika stämningar. Vi kan vara säkra på att barnet kommer, hoppet kommer, frälsningen kommer. I bullriga barnfamiljer, i oroliga familjer. I enkelheten och i skenet av en enda flämtande låga, så kommer Kristus, om och om igen, den här julen, och nästa och nästa...

Eva Williams
tf kyrkoherde i Eckerö-Hammarlands församling

Predikan på Mariehamns litteraturdagar,
Sankt Görans kyrka, 26 mars 2023

Min mor är min sol, min dikt är min måne...

Skapelsen

1.

En helt vanlig dag men ganska tråkig
vädret var varken bra eller dåligt,
Gud hade varit inne hela dagen.
Sen skapade Gud himlarna och
jorden och tittade på sin skapelse

Gud tog jordklotet i sina händer
som en fotboll
och förde den nära sitt ansikte
*Det här blev ganska bra, tänkte Gud
och lyfte blicken
men vem ska någonsin kunna se hur*

*bra allting blev?
Och det man ser från ett håll
är osynligt från ett annat.*

Då uppfann Gud genast musiken
som fick sitt egna liv
för att skapelsens fullkomlighet
skulle gå att känna
även om den aldrig någonsin
skulle kunna bli fullkomligt sedd
av någon

Musiken klingade
och Gud testade sin röst:
*Det går inte att säga
vad som är fram och vad som är bak
men låt natten vara natt
och låt dagen vara dag*

2.

Visa inte dina dikter till folk du inte känner,
dom kan sno dina idéer, sa mamma och berättade om gammelmorfar
som skrivit en bok om folkmordet
som spårlöst hade försvunnit.
Återkommande fick vi höra om den där boken
och om vilken gärning vår gammelmorfar hade gjort.
Han hade överlevt folkmordet,
han hade en häst och en vagn,
redan dagarna efter att mördandet upphört
började han åka från by till by
och leta efter överlevare.
Vissa byar var helt öde, vissa gick att bygga upp igen.
Vissa överlevare smuglade han över till
Syrien eller Irak.
Han skrev ner allt. Vad varje mördad person hette,
vad varje enskild mördare hette
vilket kompani han tillhörde eller samarbetat med,
i varje enskild by han kom till.
Han hette Abdo Bizzir
men var mer känd som Abdo med fesen eftersom han alltid bar fes.
Britterna trodde att han jobbade för dom
och fransmännen trodde att han jobbade för dom.

En gång kom turkiska soldater efter honom
där han satt på ett fik med vänner,
han såg dom på avstånd och visste vad det gällde.
Han satte fesen på bordet runt vilket dom var två som hette Abdo.
Han sköt fesen ifrån sig och närmare den andra Abdo
som inte märkte nåt, soldaterna frågade i entrén efter Abdo med fesen

och folk pekade åt gammelmorfars bord.
Soldaterna kom fram till bordet, såg fesen och frågade efter Abdo.
Sen frågade dom inte mer.

Det var långt senare och i ett annat land som historien
fick sin fortsättning, runt tre kvartssekel senare.
Mamma skulle nästkommande dag göra en knäoperation
och samlade alla sina barn hemma hos sig.
Även om en knäoperation räknas som ett enkelt ingrepp
var hon orolig och berättade för döttrarna var guldet är förvarat
och gick igenom med mig och brorsan vad som förväntades av oss.
Då kom igen gammelmorfars bok på tal. Ungefär i meningen:
Om ni en dag kan finna vad som blivit av boken
och ge er gammelmorfar upprättelse, vore jag väldigt glad.
Min ena syster satt med sin bärbara dator och började googla på en gång.
Knappt hann mamma formulera sin önskan förrän boken var hittad.
Den var redan utgiven och det hade den varit hela tiden.
Abdo hade bara inte sagt nåt när dom frågat.
Den var utgiven av den katolska kyrkan eftersom Abdo var katolik
medan mamma genom hennes far var syriskt ortodox.
Det var också därför utgivningen hade kunnat undgå henne.
Min syster fann att boken var översatt till franska och till italienska
och var redan i full färd med att skriva till en fransman som hon kunde se
hade använt sig av Abdos bok i sin forskning.

3.

Jag föddes två månader tidigt, det har alla berättat för mig
hur liten jag var
och visat på underarmen hur dom bar mig
och hur långt upp på den jag kom.

Det har dom också berättat för mig
hur sjuksystrarna på BB alla var överens om
att barn som överlever kritiskt tidiga födslar
blir kämpar i sina liv.

Jag fick ligga i kuvös första tiden.

Dom tog med min syster till sjukhuset,
under hela graviditeten var det hon som skulle få ett syskon
och förstod det som en present till henne.

Bredvid mig låg ett barn med vattenskalle
och ett annat med brandgult hår, min syster trodde att jag
var ett av dom andra barnen. Hon ville inte ha mig och sa
att dom gärna fick lämna mig tillbaka.

4.

Min mor är min sol,
min dikt är min måne,
mina stjärnor är många.
Dom heter Zlatan och Nina Simone.
Dom heter Teyana Taylor och Francis Ngannou,
Nizar Qabbani och J. Cole,
Umm Kulthum och Kristina Lugn.
och lyser upp min väg.
Däremot hjälper dom mig inte med tiden.
Det kan gå dagar och veckor då jag inte tänker på dikt
och sen kommer dagar då jag tänker på inget annat.

5.

Två sorters träning fick jag,
rappen skulle flowa och dikten klinga,
blatten backa sina ord
och svennen maskera sina.
Min feminism blev beskyddarens,
min socialism sprätthökens
och min antirasism skulle bära
ett större våldskapital än rasismen.

6.

Jag tvekade inför kärleken,
den stod framför mig men jag var inte färdig.
Sen blev jag klar med det jag ville
och hade kärlekssorgen kvar.

Den tog ovanligt lång tid på sig.
När jag började se mig omkring igen var mycket förändrat.

Den fyrkantiga klossen går i det fyrkantiga hålet,
den runda klossen går i det runda hålet
och den kloss som ser ut som en trekant
passar i hålet med tre kanter.

7.

Så mycket kan jag säga
att jag alltid hört min röst,
från den allra första början hörde jag den
klart och tydligt
och den vägledde mig genom alla besluten.
Men jag skulle inte säga att jag hade en plan
som jag jobbade efter, verkställde
och vilade på den sjunde dagen.
Jag skapade i anslutning till det jag skapat.
Jag skrev en dikt och sen skrev jag en till
mot den dikt jag hade skrivit.
Jag visste inte vilken den fjärde dikten skulle bli
när jag skrev min andra
eller vilken den hundrafemte skulle bli
när jag skrev på den hundratredje.
Jag visste bara att jag skulle skriva
och inte sluta
förrän en värld var skapad
i vilken jag har en självklar plats.

Daniel Boyacioglu
poet och musiker, Stockholm

Årets konstnär

Anette Gustafsson, konstnär och hamnkaptan på Rödhamn sedan 27 år tillbaka

Under ytan ömt omsluten

Fjärden i Hellestorp glittrar mörkt blått.

Ljusblå är tröjan och gråblått gnistrar ögat.

–Havet är min röda tråd. Eller ska jag säga blå tråd?

Hon har varit med när dykelever för första gången sitter på havsbotten och skådar hela undervattenvärlden omkring. Efter ett vindlande samtal kommer vi fram till att samma ömt omslutande känsla kan man få när man går in i Kumlinge kyrka...

Alla säger att hon är jättetrevlig. Att hon målar superfint. Och bakar världens godaste bröd på Rödhamn varje sommarmorgon.

Ändå säger sig konstnären, företagaren, hamnchefen, caféföreståndaren, världsresenären, dykinstruktören, bagerskan, med mera, Anette Gustafsson, boende i Norrtälje och Lemland, vara introvert.

– Ja, allt socialt tar väldigt mycket kraft, även om jag tydligen är bra på att vara social rent professionellt.

– För att kunna skapa behöver jag vara ensam och kunna koncentrera mig. Jag blir störd bara av tanken på att någon plötsligt kan komma och lägga en hand på min axel. Att jag skulle måla på Rödhamn? Inte en

chans! För mycket folk överallt. Och för mycket att göra. Dygnen runt.

Under 100 dagar, hela somrarna, har hon och maken Christian Kull ansvaret för caféet och gästhamnen på Rödhamn. Och det har de haft i hela 27 år nu, genom småbarnsåren – med en bebis hängande i sele på magen – genom regn och rusk, genom svårbevästrade transportförhållanden för att inte tala om väder som slår om och inte alls motsvarar beställningar av färskvaror från land. Christian arbetar heltid i Sverige och är bara med på Rödhamn under sina semesterveckor och döttrarnas skolgång i Sverige kräver en förälder i varje land.

– Det är ett pussel hela tiden och

Anette har fått projektbidrag från Svenska kulturfonden för projektet "Åland under ytan" och ett arbetsstipendium från Ålands kulturdelegation för "Åland – ett porträtt på djupet".

det kräver erfarenhet. Och flexibilitet. Allt måste ju fraktas ut till ön, proviant, personal, gasol, bränsle.

Det finns till exempel gasolbyttor på 13 ställen som ska hållas koll på. Anette är spindeln i nätet som planerar det hela.

–Det är en utmaning för mig att dessutom vara social och trevlig hela tiden. Det är också viktigt för oss att göra så litet avtryck som möjligt på miljön.

Den främsta anledningen till att hon fortsatt sommar efter sommar, är barnen.

– Jo, det var främst för deras skull, att de skulle få minnesvärda somrar där vi i familjen kunde vara tillsammans. Flickorna fick allt på Rödhamn; naturen, det enkla levnadssättet, närhet till oss föräldrar

Här målar Anette med oljefärg på havets botten.

och många andra människor.

Rödhamn utsågs till Årets gästhamn 2023. Ön ägs av landskapet Åland, den arrenderas av Åländska Segelsällskapet som i sin tur säljer ut servicen till Anette och Christian.

Anette är hamnkaptan, caféförståndare, städerska och omtyckt bagerska. Varje morgon erbjuder hon på nybakt bröd – med doft av mysig skärgårdsmorgon. Självklart har det blivit populärt.

Det finns 80 båtplatser i hamnen och det innebär att det är några hundra personer på ön varje dag under högsäsong och alla behöver service.

– De flesta i personalen bor på ön,

så hushållet är stort och ska också planeras.

Hon trivs. Rödhamn har blivit hennes plats på jorden. Samtidigt finns längtan där efter att bara få sätta sig ner och göra det hon brinner allra mest för – att måla i akvarell. Sätta pigment på stora papper och föra på med massor av vatten med breda penslar och helt försjunka in i skapandet. Glo på resultatet. Göra om. Glo igen. Och göra om igen.

Anette föddes i Norrtälje 1966, föräldrarna var snickare respektive barnskötare, båda var också egna företagare.

Redan i årskurs 7 började Anette spana in en kille i årskurs 9. Det var Christian Kull, son till Åländskände och populäre sjökaptanen Johan Kull och hans konstnärliga hustru Lill-Anne. Sedan dess har Anette och Christian varit ett par. Döttrar är Eva, i dag 19 år, och Elin, 12.

Vi träffar Anette i familjen Kulls fritidsboende i Lemland Hellestorp. Där äger syskonen Kull en stuga med

utsikt ut mot vattnet och många av mor Lill-Annes målningar på vägarna.

Redan som liten flicka upptäckte Anette att hon tyckte om att rita och måla.

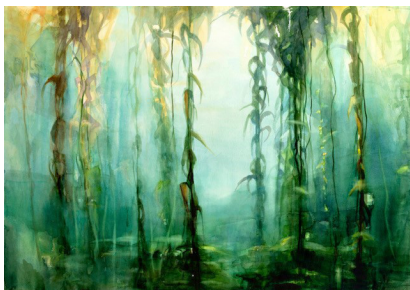
– Jag ägnade mig åt kroki i tonåren och som 15-åring fick jag ett ungdomsstipendium. Redan då stod det klart för mig att målande var det jag ville hålla på med. Men kanske inte som försörjning. Får man ha det så bra? När det finns så många viktigare och nyttigare arbeten? Jag ville göra gott för människor och djur, kanske söka mig till biståndsarbete.

Får hon "bara måla" när andra är så duktiga och nyttiga? Den frågan har följt henne genom åren.

I unga år var det resande runt i världen som gällde.

– Jag är och har varit trygg i mig själv och kanske därför sökt äventyr och spänning.

Det blev aupairjobb och studier i Florida, hon har bott och jobbat

i Frankrike, Thailand och Cypern, seglat över Atlanten två gånger, jobbat som dykinstruktör och drivit hotell i Karibien, rest jorden runt samt gett sig av på otaliga nöjesresor till exotiska besöksmål.

– Jag dök, seglade och målade.

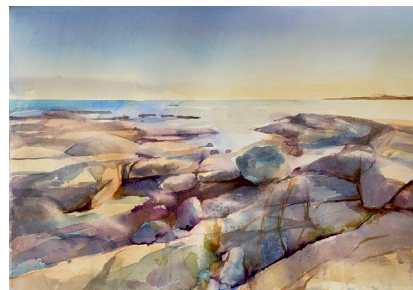
Hon utbildade sig till dykinstruktör.

– Jag älskar att simma, att få känna det viktlösa tillståndet. Ljuset under vattnet är alldeles alldeles underbart. Vatten är frihet, i vattnet känner jag att allt sitter ihop, livet, tillvaron hela mitt jag.

Många tusentals timmar under ytan har det blivit. I Karibien, i det klara vattnet, kan man, enligt henne, se hur långt som helst.

– När människor för första gången sitter på botten, andas luft från sin regulator och upplever hela det vidunderliga undervattenslandskapet under ytan ser man hur deras ögon vidgas bakom cyklopet. Bara den egna andningen hörs. Det blir som ett möte med en inre rymd.

Hon har till och med målat under

ytan, med oljefärger.

– Vatten är faktiskt aldrig bara blått. Och under ytan sprakar det av färg, säger hon. Det är alltid ett skimmer från en annan dimension där också. Ljuset är det viktigaste, ljuset genom vattnet.

I undervattensmålningarna ville hon fånga känslan av att befinna sig i ett inre universum av viktlöshet.

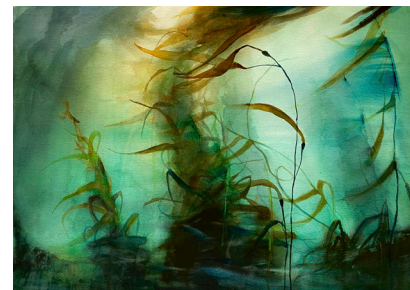
Anette målar mest landskap, under och ovan havsytan, men också porträtt av människor och djur.

En del porträtt ställdes ut i Ålands konstmuseum sommaren 2022. Det var äldre rynkigt vänliga ansikten, med genomträngande blickar, med långa levnadshistorier som höll på att försvinna in i glömskans dimma.

– Jag ville förmedla att som äldre är man inte bara gammal, man är samma människa livet igenom, som bär alla åldrar och erfarenheter med sig.

– Porträtten väckte starka reaktioner, det var som de skrek på uppmärksamhet.

Många blev berörda av målnin-

garna och kände igen blicken hos en anhörig. Andra blev illa till mods av att bli påmind om sin egen framtida ålderdom.

Småbarnsåren igenom målade

Anette mest på köksgolvet, för att kunna finnas tillhands därhemma.

Men ibland lånade hon småstugor och lokaler här och var för sitt målände.

Sedan några år tillbaka hyr hon en ateljé i Norrtälje.

Konsten, Rödhavn plus en del konstundervisning och uppdrag i skolor försörjer hon sig på.

Utställningarna har blivit många genom åren, priser och utmärkelser, berömmande recensioner likaså. Men stipendier säger hon sig vara dålig på att söka. Ändå, våren 2023 kunde vi gratulera henne till ett projektbidrag från Svenska kulturfonden för projektet "Åland under ytan".

Hon erhöll snart därefter även ett arbetsstipendium på sex månader från Ålands kulturdelegation för en serie akvareller på temat "Åland – ett porträtt på djupet".

Själva processen med målandet i akvarell är tidsödande. Hon målar och sköljer bort, kvar på ytan blir en antydning av pigment och vatten. Sedan börjar processen om.

– Mitt målände tar jättelång tid. Jag målar visserligen snabbt och yvigt, men blir missnöjd och tvättar ur. Jag har flera målningar på gång samtidigt, så jag kan arbeta på en, medan jag funderar vad nästa steg ska bli i en annan.

Anette sitter längre tider och studerar målningarna än hon faktiskt målar. Hon ändrar igen och igen.

– Min process är sökande och eftersom jag inte är intresserad av att direkt avbilda ett motiv utan söker en känsla eller upplevelse av motivet, finns det inte en rak väg dit. Vägen är oftast lång, krokig och helt min egen.

Vissa målningar har vilat i flera år, sedan kan hon plocka fram dem och plötsligt se vad som saknas och börja arbeta på dem igen.

Många frågar Anette om hon erbjuder kurser i akvarellmålning, men hon brukar tacka nej. Hennes eget

” Under ytan sprakar det av färg. Det är alltid ett skimmer från en annan dimension där också. Ljuset är det viktigaste, ljuset genom vattnet.

krångliga sätt att skapa bilder lämpar sig inte som instruktion för andra, konstaterar hon.

Akvarell är en speciell teknik. Det ljusa i bilden är det vita pappret som lyser igen. Man använder inte vit färg och det går aldrig att få tillbaka det vita pappret om man en gång lagt på pigment som biter sig fast.

– Där sitter jag och ”bara målar” när andra gör nytta. Det är för bra för att vara sant. Samtidigt säger många att min livsstil, att följa min egen väg och vara konstnär på heltid och sommarjobba på Rödhamn, inspirerar dem. Då hoppas jag att det är tillräckligt att vara en människa som inspirerar och sprider lite glädje... kan det vara så?

Det kyrkliga har funnits i periferin genom åren. Det är genom döttrarnas barn- och ungdomsverksamhet och olika konserter, bekantas bröllop och begravningar hon haft kontakt med kyrkan.

Kiki Alberius-Forsman
redaktör, Mariehamn

– Egentligen är det naturen som ger mig andlighet. Det är dit jag alltid sökt mig. Ju ensligare och vildare desto bättre. I kontakten med naturen hittar jag mitt sammanhang, i skogen och vid havet kan jag känna att jag kommit hem.

Gärna gästar hon kyrkor när de är tomma.

– Det ger en känsla som påminner om att vara kärleksfullt omsluten under vattenytan.

I Kumlinge kyrka är det som vattenväxter slingrar sig uppåt mot taket.

– Den har jag faktiskt aldrig besökt. Det kanske vore nåt att se och bli inspirerad av ...

Anette fortsätter utforska det som finns under ytan. I haven och i dig och mig.

Fler bilder på hemsidan:
anette.gustafsson.art

Johan G. Granlund

I diket till vänster fanns en gång en helig källa som botade sjuka armar och ben. Här återupptäcks och utmärks källan med Sankt Olofs pilgrimsmärken av artikelförfattaren Johan G. Granlund, Kiki Alberius-Forsman, Sally Torsson och Marita Karlsson.

Vi hittade Olofs heliga källa

Här stötte kung Olof Haraldsson sin stav i marken för ettusen år sedan. Tror vi. Och vatten sprang fram ur en ren och helig källa. Under århundraden strömmade folk från hela Åland hit till Lemböte för att bota sjuka armar och ben. Nu syns bara ett dike.

Jag har länge tänkt på den, länge funderat på den och äntligen fann jag den, Sankt Olofs källa i byn Lemböte i Lemland.

Länge hade jag hört och läst om att den var försvunnen, ja bortsopad från jordens yta, men här är den, eller rättare sagt resterna av den. En porlande rännil invid en asfalterad byväg som leder till Lemböte kapellruin.

Diket med källan finns invid höga berget Bötesladan eller Bötesblåsan som den också kallas.

En som inte har övergivit källan är den jättestora furan som eventuellt stod här redan före den Stora ofreden åren 1714–1721, då nästan hela Ålands befolkning flydde undan rysen till Sverige.

En dag i sköna maj detta år överenskom jag med några andra intresserade att mötas invid källan. Deltog gjorde tidigare överantikvarie Marita Karlsson, som inventerat området kring Lemböte kapell och Sankt Olofs källa på 1970-talet, markägaren Sally Torsson, barnbarn till legendariske skeppsredaren och företagen Algot Johansson som en gång köpte marken, samt denna årsboks redaktör Kiki Alberius-Forsman.

Källan ser i dag bara ut som ett dike, den förstördes genom nyodling-sarbete vid mitten av 1970-talet, enligt Museibråns fornminnesinventering.

Man tar sikte på den stora och gamla tallen helt nära asfaltsvägen, här ligger diket som en gång var en källa, ett vallfärds mål som botade stora och små.

Jag hade dagen innan läst en artikel om slagrutans möjligheter att söka vattenådror. För att testa denna märkliga tingest, en videklyka, uppsökte jag den gamla igengrävda brunnen på min egen tomt i Godby.

Jo visst, det funkade, videkvisten bröt sig lodrätt nedåt där jag stod på stenhögen.

I artikeln fanns också omtalat att man med en klocka med ked (alltså kedja) kunde se samma resultat, och jo, även det funkade. Klockan började sakta, sakta göra rundlar och efter ett tag slog den runt i min hand i vida svängar.

Också ett gammalt Amerika-ur reagerade vid källan genom att snurra kraftigt runt runt.

Slagrutan av vide reagerar genast. Efter utfört uppdrag var slagrutan försvunnen...

Nu har Sankt Olofs märke kommit hem till Olofs heliga källa. Fyra märken runt om platsen sattes ut.

Nu skulle jag även testa samma sak vid Olofs källan, och jo, här hände samma sak.

Rör inte handen sade någon, håll stilla fast! Men visst, det gör jag ju!

Både videkvisten och Amerika-klockan arbetade.

Vem var då Sankt Olof och hur kommer det sig att man talar om Sankt Olofs källa?

De flesta känner till att Sankt Olof är Ålands skyddshelgon samt att vårt landskapsvapen tidigare var prydd med den tronande Sankt Olof med sin stridsyx och sitt riksäpple. Ett motiv som ännu i dag ses i Jomalas kommunvapen och ses som välkomnande skylt till kommunen längs åländska vägar så snart man kör in i Jomala.

Vi har kyrkliga helgedomar helgade

till honom. Över Åland går även den nyuppväckta S:t Olofs sjöled, eller St Olav Waterway, och man gör vandringar på den ända bort till Stiklestad och Nidaros, alltså Trondheim, i Norge där Sankt Olof är begravd.

Genom Lemlands kommun följer leden Lemlandleden, men gör en avstickare tur och retur till Lemböte kapell.

Man säger att Sankt Olof blev Nordens första och mest populära helgon.

Sägner säger att Sankt Olof besökte Åland, tog iland vid de kyrkliga helgedomar som fanns här denna tid, ja dessa som finns omnämnda i "Det danska Itinerariet" från 1250-talet, nämligen Lynaeböte, Fyghelde och Thyickaekarl.

Vid platsen för vår källa slog han

Olof den helige var vörstingen som blev vikingakung och helgon. Han ska ha rest över Åland 1030 och dragit med sig ålänningar som ville slåss för hans rätt att återta Norges kungatron. Olof, och antagligen åtskilliga ålänningar, stupade dock i slaget vid Stiklestad, den 29 juli samma år, 1030. Här en bild av Olof från kyrkan i Wismar. Foto: Kiki Alberius-Forsman

i stort anseende för sitt läkande vatten, som botat mångahanda sjukdomar. Den, som tager av vattnet och begagnar det till läkemedel, han fäller alltid et mynt i källan för att vinna råets gunst. Men nu säga de gamla, att den inte är sig lik, vad den har varit, då den inte fått vara i fred. I synnerhet botade källans vatten armar och ben. I senare tider omtalas följande lyckade kur. En man, som var nästan lam, hade sökt läkare på flera platser, men intet hjälpte. Då reste han till Lemböte, och en gumma badade honom med källans vatten, och han blev frisk. Också för barn, som haft utslag och skorv, lär dess vatten ha varit utmärkt gott, men dess kraft lär numera avtagit, då så många besökare driver gyckel med det. Dessutom har källan blivit uppgrävd flera gånger, ty i den har hittats mynt till och med från hedniska tider.

I en artikel i "Åland: Illustrerad landskapsbeskrivning" av P Hj Olsson utgiven 1895 berättas följande:

Från kapellruinen är det två kilometer til Lemböte by, där offerkällan befinnes. Strax vid det lilla träsket nära byn ligger källan på en sumpig äng, men den har möjligen fordom varit omgifven af en offerlund. Från urgamla tider har man tillskrifvit källan någon öfvernaturlig, läkande kraft, t.ex. förmågan att bota lamhet och sjuka lemmar, hvaraf sedan namnet Lemböte (fordom skrifvet Lynaeböte) kunde härledas.

Vi har här berättat om hur Sankt Olofs källa användes för offer och bot men dessa fordom omtalade källor begagnades även för det kristna dopet. Man läser i kristendomens tidiga nordiska historia att man döptes vid en källa. Tron var att dopvattnet skulle vara rinnande och ske i springvatten.

Enligt hävderna döptes Sveriges konung Olof Skötkonung vid Husaby källa.

I en artikel rubricerad "Vid Lemböteruiner" i tidningen Åland av Erik Kivijärvi den 25 augusti 1903 säges följande:

Kapellet vid hvars halft förvittrade murar jag nu står, byggdes för århundraden tillbaka. Redan under hedenhös tillbads här gudar och offerades åt okända makter. Här vid en offerkälla mellan högtidliga dystra granar restes templet. Den förbise glande stannade här en tid för att blidka sjögudarna med offer – fortsatte sedan sin färd viss på att stå under gudarnas hägn och beskydd.

Kom så en annan tid, till landet bragtes nya gudar och en ny tro. Offerkällans gudomar flydde och de heliga träden höggos ned. Det forna afgudatemplet förvandlades till en kristen kyrka, och i stället för de gamla belätena rester här gudsmoders och S:t Olofs bilder. De forna siarena och offerprästerna dögö icke mer, munkar i svarta kåpor begynte nu att läsa latinska mässor och vid källan döptes folket till den nya tron.

Att det är något märkligt som sker vid Olofskällan i Lemböte kan jag intyga. Jag kunde inte hitta min slagruta, den var helt försvunnen trots ivrigt sökande vid Sankt Olofs källa i Lemböte by i Lemland.

Fotnot:

Olofskällor finns många runt om i Norden. Längs Sankt Olofsleden från Selånger till Tronsheim finns källor bland annat i Borgsjö och Pilgrimsstad. Mer om Sankt Olof på Åland kan man läsa i årsboken Sanct Olof 2021.

Johan G. Granlund
hembygdsforskare och bloggare, Godby

Foto:
Gunilla Lindroos-Friman